

O‘ZBEKISTONDA INVESTITSION MUNOSABATLARNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING IQTISODIY HAMDA HUQUQIY ASOSOLARI

Bakiyeva Iroda Abdushukurovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida investitsion faoliyatni davlat tomonidan tartib solishning mazmun – mohiyati, usullari, shuningdek, investorlar uchun davlat tomonidan yaratilib berilayotgan imkoniyatlar, iqtisodiy-moliyaviy yordamlar, soliq imtiyozlari haqida ma’lumotlar berib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: investitsiya, iqtisodiy samaradorlik, mehnat unumdorligi, iqtisodiy foyda, eksport, jahon bozori.

Аннотация: В данной статье представлена информация о содержании, характере и методах государственного регулирования инвестиционной деятельности в Республике Узбекистан, а также о возможностях, экономической и финансовой помощи, налоговых льготах, создаваемых государством для инвесторов.

Ключевые слова: инвестиции, экономическая эффективность, производительность труда, экономическая прибыль, экспорт, мировой рынок.

Kirish

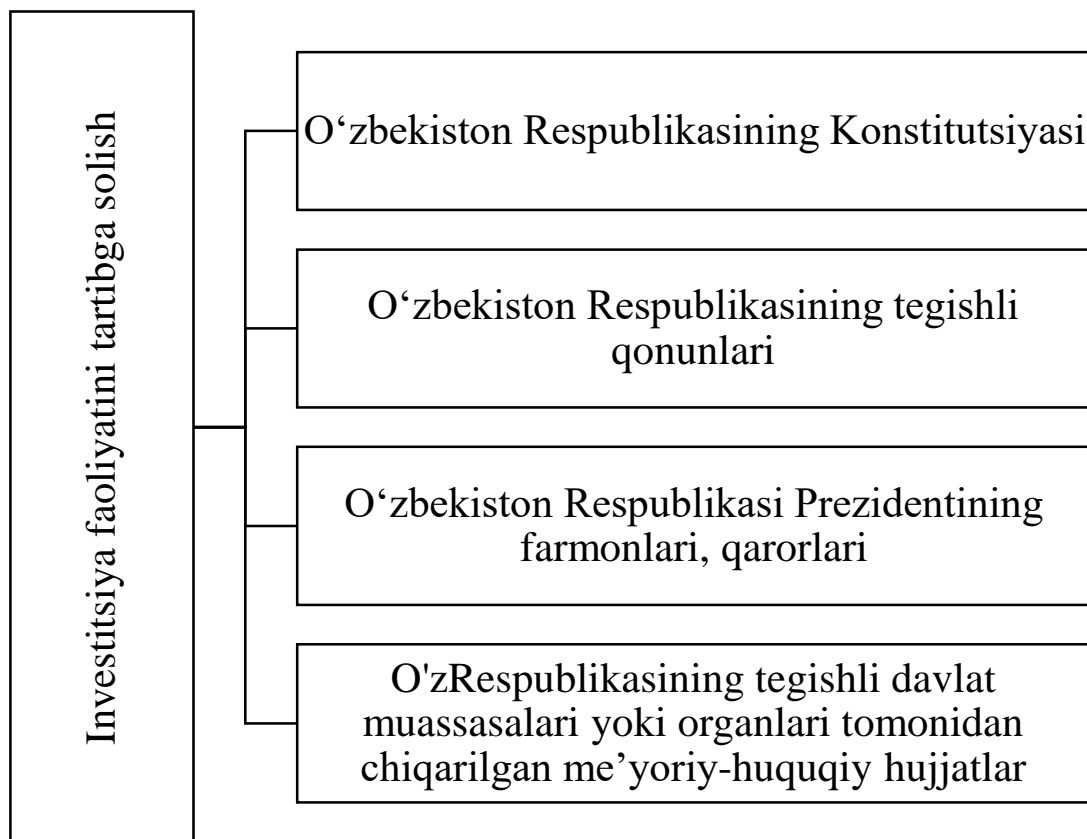
Investitsiya siyosati har qanday davlatning iqtisodiy rivojlanishi va unda ishlab chiqarishni kengaytirishning eng asosiy yo‘nalishlaridan biridir. Shunday ekan, milliy iqtisodiyotni har tomonlama rivojlantirish faol investitsiya siyosatini yurgizishda investitsion muhitning nazariy-huquqiy asoslarini talab qiladi. Bu o‘z navbatida respublikada chuqur tarkibiy o‘zgarishlarni amalga oshirishni ta’minlaydi.

Milliy iqtisodiyot sohasiga tashqi va ichki investitsiyalar oqimini faollashtirish iqtisodiy yuksalishning yangi bosqichini boshlab beradigan asosiy omil hisoblanadi. Amalda investitsiyalarni har qanday iqtisodiyotni harakatga keltiruvchi va uning taraqqiyotini ta’minlovchi kuch ekan, buning uchun barcha imkoniyatlarni ishga solib iqtisodiyotimizga yo‘naltiriladigan investitsiyalar hajmini oshirish lozim.

Investitsiya munosabatlarining davlat tomonidan tartibga solinishi huquqiy sharoitlar yaratish, ushbu faoliyatni yuritish uchun kafolatlar berish, bu faoliyat subyektlarini sug‘urtalash va boshqa vositalar orqali ijtimoiy yoki davlat manfaatlarini amalga oshirish yo‘lida tashkil etiladi. Investitsiya munosabatlarining mohiyati bu faoliyat ishtirokchilari doirasida va darajasida o‘z ifodasini topadi.

Davlat tomonidan investitsiya faoliyatini tartibga solish quyidagi maqsadlarda amalga oshiriladi:

- investorlarni rag‘batlantirish;
- milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish;
- mamlakat hududida investorlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish.

1-rasm. O‘zbekiston Respublikasida investitsiya faoliyatini tartibga solishning huquqiy asoslari¹

Investitsiya munosabatlarini davlat tomonidan tartibga solishda davlat investitsiya faoliyatining qonunchilik negizini takomillashtirish, soliq to‘lovchilar

¹ A.U.Burxanov, Sh.X.Muminov, X.X.Xudoyqulov. Investitsiya va innovatsiyalar. – T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2021.

va soliq solish obyektlarini, soliq stavkalari va ularga doir imtiyozlarni tabaqalashtiruvchi soliq tizimini qo‘llash, normalar, qoidalar, standartlarni belgilash, monopoliyaga qarshi choralarni qo‘llash, kredit siyosati va narx siyosatini o‘tkazishga va boshqa tabiiy resurslarga egalik qilish va ulardan foydalanish shartlarini belgilash, investitsiya loyihalarini ekspertiza qilish mexanizmlarini belgilash va boshqalar amalga oshiradi.

Davlat investitsiya faoliyatini tartibga solish bilan birga bevosita o‘zi ham ishtirok etadi. Bunda:

- davlat investitsiya dasturlarini qabul qilish va ularni respublika budjetidan moliyalashtirish;
- yirik investitsiya loyihalarini moliyalashtirish uchun to‘lovlilik, muddatlilik va qaytarib berish asosida respublika budjetining markazlashgan investitsiya resurslarini taqdim etish;
- investitsiya loyihalarini amalga oshirish uchun jalb etilgan kreditlar uchun davlat kafolatini taqdim etish;
- investitsiya loyihalarining davlat kompleks ekspertizasini olib borish;
- mahalliy va xorijiy investorlar uchun konsessiyalar taqdim etish kabilar bilan investitsiya faoliyatida qatnashadi.

Investitsiya faoliyatini davlat tomonidan tartibga solishda quyidagi usullardan foydalaniladi:

- investorlarning erkin faoliyat yuritishlari uchun huquqiy asoslarni yaratish, mustahkamlash, takomillashtirib borish;
- pul-kredit siyosati orqali;
- valuta siyosati orqali;
- amortizatsiya siyosati orqali;
- narx siyosati orqali;
- dotatsiyalar, subsidiyalar tizimi orqali;
- budjet-soliq siyosati, jumladan, fiskal siyosat, soliqlardan imtiyozlar berish, soliq kreditlari orqali;

- davlat kafolatlari tizimi orqali;
- xorijiy va mahalliy investorlarning huquqlarini himoya qilish orqali;
- ayrim tarmoq, soha, hududlar va ulardagi obyektlarni davlat o‘z nazoratida saqlab qolish, investitsiyalash orqali va boshqalar.

Mustaqillikning ilk kunlaridan bugungi kunga qadar O‘zbekiston Respublikasida investitsiya faoliyatini tartibga solish, investitsion salohiyatni to‘liq ro‘yobga chiqarish, investitsiya muhitini yanada takomillashtirish, yillik investitsiya dasturlarini sifatli ishlab chiqish, xorijiy investitsiyalarni jalb etish uchun qulay sharoitlar yaratish, xalqaro moliya institutlari, xorijiy hukumatlarning moliya institutlari, yetakchi chet el kompaniyalari va bank tuzilmalari bilan hamkorlikni kengaytirish, shuningdek, jalb etiladigan chet el investitsiyalari samaradorligini oshirishga qaratilgan 700 ga yaqin me‘yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilindi, jumladan: O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 25-dekabrda “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi qonuni, O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligining 2019-yil 15-aprelda “To‘g‘ridan-to‘g‘ri xususiy xorijiy investitsiyalarni jalb qiluvchi korxonalar uchun soliq imtiyozlarini qo‘llash tartibi to‘g‘risidagi nizomga o‘zgartirishlar kiritish haqida”gi 52-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 24-iyulda “O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi huzuridagi xorijiy investitsiyalarni jalb etish agentligi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi 621-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 2-iyulda “Xorijiy investorlar bilan ishlashni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 547-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 18-mayda “O‘zbekiston Respublikasining to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar jamg‘armasi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi 420-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 17-mayda “Investitsiya va boshqaruv kompaniyalari faoliyati to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi 414-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 15-mayda “O‘zbekiston Respublikasi investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi huzuridagi tarif va notarif tartibga solish kengashining faoliyatini tashkil etish

to‘g‘risida”gi 408-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 10-maydagi “O‘zbekiston Respublikasi investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi 390-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 6-maydagi “O‘zbekiston Respublikasi investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi huzuridagi eksportni rag‘batlantirish agentligi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi 373-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi “Respublika iqtisodiyotiga to‘g‘ridan to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4300-son qarori²investitsiya sohasiga berilayotgan qulayliklardan dalolat beradi.

Xulosa qilib shuni aytishimiz lozimki nafaqat O‘zbekiston balki barcha rivojlanayotgan, rivojlanishning yuqori darajalariga erishgan mamlakatlarda ham iqtisodiy rivojlanishning, barqaror iqtisodiy o‘shishning muhim omillaridan biri sifatida investitsiyalar olinadi. Raqobat avj olayotgan jahonning moliya bozorlarida faol investitsiyalarni jalb qilish ayni damda har bir mamlakat uchun qiyin bo‘lib qolmoqda. Bunday muammoli vaziyatlardan yuqori natijalar bilan chiqish uchun har bir mamlakat o‘zining investitsion strategiyasini ishlab chiqishmoqda. Bugungi kunda investorlar uchun nafqat iqtisodiy balki moliyaviy, ijtimoiy, huquqiy, infratuzilmayiy imkoniyatlarni yaratib berish muhim o‘lib kelmoqda. Bu borada mamlakatimizda juda ko‘plab imkoniyatlar yaratilib kelayotganligini yuqorida aytib o‘tganimizdek qabul qilinayotgan qonunlar, qarorlar, farmonlar yaqqol isbotidir.

² O‘zbekiston Respublikasi qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi – www.lex.uz

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. “Investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublika sining Qonuni. 2019 - yil 25 - may, 598 - son. T.: «O‘zbekiston».
2. A.U.Burxanov, Sh.X.Muminov, X.X.Xudoyqulov. Investitsiya va innovatsiyalar. – T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2021. – 462 b.
3. X.X.Imomov. Investitsiya. (Darslik). - T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2022,408 b.
4. <http://www.lex.uz> - O‘zbekiston Respublikasi qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi.
5. <http://www.worldbank.uz> – Jahon bankining rasmiy internet sayti.
6. <http://www.imf.org> – Xalqaro valyuta fondining rasmiy internet sayti.